

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. birželio 12 d. *

Tikėjimas meile

Rašome apie politiką, įvykius, renginius, apie žmones, palikusius atminimą, nuveikus darbus ir žygius. Pasidžiaugame sukurtais paminklais, pastatytais kryžiais, bet retai kada ryžtamės parašyti apie sielos dvasioje neštą kryžių, gyvenimo smūgius, nuo kurių, tariant Kęstučio Genio žodžiais: „Sudužę likimai, sugriauti gyvenimai, / Per naktį, per vieną pražilę plaukai“.

Tokie jau esame buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai. Slėpėmė žaizdas, slepiam ir randus. Kad nematyti kančią, nedadintų akių. Tik ar gerai daramė? Ar nesistengiame dengti tikrovės? Ar ne todėl tiems, kuriems neteko neštį to kryžiaus, atrodo nesunki laisvės netekusio dalia? Nebijome atskleisti patirtų fizinių kančią – šalčio, bado, daužymo, aprašome prisiminimuose, bet retai parodome širdies žaizdas. Neslabaiskudama. Gal prabilkime ir apie jas?..

Gyvenimo kasdienybės gniaužtuose rambėja širdis, rūpesčiai gesina sielos grožio ilgesį, bet jei prarandame sugebėjimą grožėtis alyvų žydėjimu, lakštingalos giesmele, reiškia, nebemokame ir mylėti. O meilė – didelė jėga. Ne tik siekis išlikti, bet ir meilė jungė tautiečius Sibiro taigoje, kūrė šeimas, kurios išsiandien tarsi cementas mūsų valstybės pamatuose.

Visiesame vienos šalies žmonės. Gyvenome ir gyvename jos praeities ir ateities rūpesciais, tik mūsų, žinančiųjų pančių svorį, dalia skaudesnė. Dabar skauda ne kūną – siela verkia, kad per dvidešimt penkerius Laisvės metus dar nesugebėjome atskratyti sovietmečio palikimo, matome daug netiesos, grobystymo, žeminamą Tėvynės garbę. Nenusiplauname ir mes rankų, daliessavos kaltės: buvome kuklūs, atlaidūs, patiklūs.

Užleidome valstybės gero vės kūrimo kelią jaunesniams, turintiems daugiau jėgų, mokėjusiems žadeti, pamiršę, kad raudonojo maro bacilos atsparios, kad nejmanoma per metus kitus atgaivinti dešimtmeciai slopintą sąžinę. Nesuvokėme, kad jie mokyti ne Dešimties Dievo įsakymų, o to, ką mūsų okupantai buvo iškėlę į valstybės įstatymų lygi – išduoti, parduoti, vogti ir meluoti. Mes buvome pakantūs mus trė-

musiems ir kankinusiems, nai-kinusiems mūsų namus, žu-žiusiems mūsų tėvus, brolius ir seseris. Mes tikėjome, kad vyraus teisingumas, dora, tvarka, verti bus pagerbtai, nusikaltę – nubausti. Apsirikome...

Per daug džiaugėmės vėl plevėsuojančia Trispalve, Vyčiu, šaukiančiu ir vedančiu ne svetimiems – sau dirbtai ir kuri šviesesnį gyvenimą. Netikėjome, kad galima teršti tiek iškentėjusios Tėvynės veidą, vėliava prisdengus dirbtį tik sa-vo naudai. Dažnai protu nesuvokiamą, koks klasingas buvęs ir esamas priešas, kaip lipnusis KGB voratinklis. Jie naudojo visas priemones: pinigus, šantažą, šmeižtą, garbės troškimą. Neapykantą priešui nukreipia prieš brolį, skaldo mūsų vienybę, kursto atsisakyti savo siekių, ištikimybės, garbės dėl naudos. Kviečia vienyti ne kovai su blogiu, o ramiam snauduliu „užpečkyje“.

Skatinamas nepasitenkinimas buvusiais politiniais kaliniais ir tremtiniais, vis labiau siekiama šalinti juos iš politinės veiklos. Kuo nusikalto? Priežastis aiški. Žmonės įpratę ty-lėti, nes jau praradę tikėjimą teisingumu, bijo netekti darbo, prarasti viltį gauti didesnį atlyginimą, o buvę politiniais kaliniais ir tremtiniais netyli. Kliūname ir daugybei partijų, sajungų, draugijų ir bendrijų, lenktyniajančių programų grožiu, patriotiškumo deklaravimui, bet ne darbais Lietuvos nepriklausomybės stiprinimui.

Mes tikime. Tikime Kristaus mokymu, kad Dievo galybė stipresnė už velnio, kad tie-sa nugalės, užaugs nauji želmenys, nauja karta, neužnuodytą bolševizmo, socializmo, ateizmo ir kitų „izmų“ nuodais. Iškësime. Dirbsime, kiek jėgos leis, ir džiaugsimės nors dalele prisidėjė prie savo žemės gerovės.

Mums brangus kiekvienas, žodžiu ar darbu siekiantis tiesos ir teisingumo, palaikantis mūs kelyje, kurį pasirinkome, kurį skyrė Aukščiausias. Tėvynė viena. Užjauciamė ją palikusius emigrantus ir džiaugsimės vėl matydami juos tėvų ir protėvių žemėje. Tikime, kad sugriš, nes visų mūsų širdyse gyva Margirio ir Gražinos dvasia, meilė gimtinei.

Algirdas BLAŽYS

Paminklui Sukilėlių kalnelyje – 80 metų

Gegužės 30 dieną LPKTS Šiaulių filialo nariai rinkosi į Sukilėlių kalnelį paminėti monumento „Žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę“ pas-

tatymo 80-metį. Beveik 14 metrų aukščio obeliskas, skirtas 1863 metų sukiliui atminti, Šiaulių pasta-tytas 1935 metų gegužės 30 dieną. Į paminėjimą atvyko nemažai buvu- sių tremtiniių, mies- to vicemeras, ad- ministracijos di- rektorius pava- duotojas. Kadangi monumentui rei- kalingas remontas, miesto valdžios atstovai pažadėjo, kad obeliskas bus sutvarkytas.

LPKTS Šiaulių filialo tarybos narys Valentinas Kemėsis pastebė-jo, kad kito tokio paminklo Šiauliou-

se nėra, o minėtas paminklas – tai miesto istorija, patriotišku- mo dvasia.

I Šiaulius kiekvienų metų rugpjūčio 31 dieną atvyksta

Lietuvos sovietinė okupacija

Sovietų ultimatumas

Prieš 75 metus, 1940 metų birželio 14 dieną 24 valandą Lietuvos laiku arba birželio 15 dieną 2 valandą Maskvos laiku, SSRS Liaudies komisarų tarybos pirmininkas ir užsienio rei-kalų liaudies komisaras V. Molotovas Sovietų sąjungos vyriausybės vardu Lietuvos užsienio reikalų ministriu J. Urbšiu išeikė ultimatumą, kuria- me nurodomos okupacijos priežastys ir reikalavimai:

„1. Dėl pagrobų kareivių iš sovietų kariuomenės įgulų, esančių Lietuvos teritorijoje pa- gal Sovietų sąjungos ir Lietuvos

savitarpio pagalbos sutartį.

2. Lietuva sudarė su Latvia ir Estija karinę sąjungą, nu- kreiptą prieš Sovietų sąjungą, pažeisdama Lietuvos ir Sovie- tų sąjungos savitarpio pagalbos sutartį.

Sovietų vyriausybė rei- lauja:

1) Vidaus reikalų ministras K. Skučas ir Saugumo depar- tamento direktorius A. Povi- laitis, kaip provokaciją prieš sovietines įgulas tiesioginiai kaltininkai, turi būti atiduoti teismui;

2) Kad tučtuojau Lietuvoje būtų sudaryta Vyriausybė,

pasaulinės katalikiškos orga- nizacijos „Tradicija, Šeima, Nuosavybė“ delegacija ir pirmas jų sostojimas būna Sukilėlių kalnelyje. Pasaulinė ka- talikiška organizacija Lietu- vai svarbi tuo, kad jos atstovai 1990 metais už Lietuvos nepriklausomybės pripažini- mą per 120 dienų įvairiose šalyse surinko daugiau nei 5,3 milijono parašų.

LPKTS Šiaulių filialo pir- mininkė V. Jokubauskienės manymu, atnaujinti obeliską reikėtų jau iki rugpjūčio pa- baigos, tačiau kaip bus, neži- nia, reikia laukti – valdžia pa- žadėjo.

Padėjome gėlių, uždegėme žvakucių, kartu su Šiaulių cho- ru „Tremtinys“ pagiedojome, pasimeldėme. Pagerbę žuvu- siuosius tylos minute, susimą- te, išskirstėme.

Dékoju visiems atvyku- siems į šiuklų paminėjimą.

Valerija

JOKUBAUSKIENĖ,
LPKTS Šiaulių filialo
pirmininkė

Eduardo Manovo nuotraukos

sugebanti ir norinti užtikrinti Sovietų sąjungos ir Lietuvos savitarpio pagalbos sutarties sąžiningą vykdymą ir ryžtingai nuslopintų sutarties priešus;

3) Kad tučtuojau būtų leis- ta laisvai ižygiuoti į Lietuvą Sovietų sąjungos kariuomenės daliniams, kurie bus įkurdinti pačiuose svarbiausiuose Lietu- vos centruose ir bus pakanka- mai gausūs, kad galėtų laiduo- ti galimybę įgyvendinti Sovie- tų sąjungos ir Lietuvos savitar- pio pagalbos sutartį ir užkirsti kelią provokacijoms prieš so- vietines įgulas Lietuvoje.

(keliamas į 6 psl.)

Sovietų nusikaltimai žmogiškumo aspektu

Prof. Onos VOVERIENĖS pranešimas, skaitytas gegužės 22 dieną LR Seime vykusioje konferencijoje „Lietuvos gyventojų sovietinio genocido organizatoriai ir vykdytojai: istorinis, moralinis ir teisinis atsakomybės vertinimas“

Prieš 15 metų Tarptautinis antikomunistinis kongresas ir Tribunolo procesas, visuomeniniai pagrindais organizuotas Vilniuje 2000 metų birželio 12–14 dienomis, beje, pirmasis tokio masto kongressas Europoje, teikė viltį, kad Lietuvos valdžia ir Vyriausybė išvykdys tautos valią ir istorinės atminties politiką pakels į valstybinį lygmenį. Puoselėta viltis, kad į valstybinį lygmenį bus pakelta ir vykdoma bent Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Deklaracija, priimta 1949 metų vasario 16 dieną. Partizanų vadai Deklaracijoje kreipėsi tada į būsimos atkurtos nepriklausomos Lietuvos Vyriausybes (visada tuo tikėjo) reikalaudami: „Komunistų partija, kaip diktatūrinė ir iš esmės priešinga lietuvių tautos siekimui ir kertiniams Konstitucijos nuostatui – Lietuvos nepriklausomumui, – nelaikoma teisine partija“ (str. 16); „Asmenys, bolševikinės arba vokiškosios okupacijos metu išdavė Tėvynė bendradarbiavimu su priešu, savo veiksmais ir itaka pakenkę tautos išsilaisvinimo kovai, susitepę išdavystėmis ir krauju, yra atsakingi prieš Lietuvos teismą“ (str. 17) (Nijolė Gaškaitė. Pasipriesinimo istorija, 1944–1953. V., 1997. P. 252–254).

Deja, to neįvyko, nors jau sulaukėme 25-ųjų atkurtos Lietuvos nepriklausomybės metų. Už pokariu vykdytą tautos genocidą nuteisti vos keli asmenys. Nesugebėjimas pasmerkti praeities valstybiniu mastu tūkstančiams Lietuvos žmonių reiškia, kad neverta būtų padoriems. Jei nebus atvirų diskusijų apie komunistinę Lietuvos praeitį, dar kelios kartos Lietuvos jaunimojos nepažins ir vertins, kaip dabar tenka girdėti: „Istorija tegul lieka istorikams“. Tuo tarpu praeitis visose srityse, tarsi ir būdama šešelyje, atsiliepia dabarciai: veikia politiką, morale, verslą, kasdienį gyvenimą. Ir kuo toliau, tuo labiau veiks. Ar ne tokios imperinio mąstymo atgimimo kartos sulaukė dabartinė Rusija? (V. Sudikienė. Nepasmerkė komunizmo nusikaltimų, netriumfuos prieš blogi // Lietuvos Aidas. – 1996, geg. 18, P. 6, 7).

Kodėl taip yra ir kodėl taip atsitiko? Todėl, kad 1992 metais Seimo rinkimus melu ir pažadais, suvyniotais į šilko skepetaitę, laimėjus komunistams, į valdžią atėjo beveik vienas buvęs Lietuvos komunistų partijos Centrinis komitetas, kuris ir tėsiai dvasinė komuniz-

mo statybą Lietuvoje.

Ar kas nors pasikeitė per tuos 15 metų po Antikomunistinio Kongreso? Valdžios lygmenje, atrodo, niekas. O tautos – pasišventėlių istorikų dėka praturtėjome naujas duomenimis apie komunistinio režimo vykdytą lietuvių tautos genocidą. Pripažinta, kad lietuvių genocidas vis dėlto buvo. Tikslinami statistiniai duomenys apie nukentėjusiuosius nuo režimo; deja, konferencijoje dažnai tenka išgirsti, kad šią žiaurią statistiką stengiamasi mažinti, o Lietuvos partizanus šmeižti ir niekinti. Ypač tai jaučiamā dabar, kai prasidėjus Rusijos–Ukrainos karui, informacinis karas Lietuvoje pasiekė apogeją. Pajėgos, kurios kariauja prieš Lietuvą... pačioje Lietuvoje gana gausios. Lietuvos mokslų akademijoje organizuotoje konferencijoje, skirtoje vieno žymiausių tautinės nepriklausomos Lietuvos teorinių pamatų kūrėjo Romualdo Ozolo atminimui, profesorius Bronius Genzelis prisiminė, kad anais laisvinimosi metais jam būnant Maskvoje aukštasis KGB pareigūnas prasitarė esą jie žiną, kad lietuviai skelbsiantys nepriklausomybę, tačiau jau paruošti 6 377 žmonės dirbtį naujomis sąlygomis. Galima įvairiai vertinti tuos skaičius, tačiau negalima lengvabūdžiai jų atmeti. KGB visada dirbo planingai ir ganėtinai veiksmingai...“ (V. Rubavičius. Kada skelbtį prisipažinusį sau-gumiečių pavardes // tiesos.lt., 2015, geg. 10). Ar ne iš čia aukšto KGB pareigūno Stepano pareiškimas Lietuvai atkūrus nepriklausomybę: „Mes išeinam, bet išeidami pasiliekame...“ ir Vladimiro Putino pareiškimas: „Buvusių čekistų nėra!“ (suprask, visi jie veikiantys – O.V.)

Įdomu, kiek iš tų 6 377 Lietuvos gyvenančių žmonių – buvusieji, vykdę lietuvių tautos genocidą? Ar valdžioje kam nors rūpi juos išsiaiškinti? Juk visi jaučiami, kad Lietuvoje iš visų buvusių pokomunistinių valstybių vyksta pats aršiausias informacinis karas. Ir visų pirma prieš Lietuvos Prezidentę.

Apie okupanto pasibaisėtinus nusikaltimus, pradedant pirmuoju didžiuoju trėmimu 1941 metų birželio 14–15 dienomis, Lietuvos kariuomenės aukščiausio rango karininkų „išsiuntimą kelti kvalifikacijos į Maskvą“, o iš tikrujų prie Lamos ežero Norilske – daugelio jų sužadymą, kankinimus ir marinimą badu, apie Rainių

miškelio tragediją, šiurpius besitraukiančios kariuomenės nusikaltimus Panevėžyje, Vilniuje, Kupiškio moksleivių nužudymą, nežmonišką, pasaulyje iki tol neregėtą žuvusių Lietuvos partizanų niekinimą miestelių aikštėse, prie stribynų ir net prie bažnyčių – daug rašyta ir kalbėta dar prieš 15 metų Antikomunistiniame kongrese ir visuomeninio Tribunolo posėdžiuose.

Tačiau ar per tuos 15 metų pasikeitė nepriklausomos Lietuvos valdžios požiūris į okupacijos režimo vykdytojus ir jų kolaborantus – lietuvius stribus? Ar dabartinė valdžia reaguoja į Rusijos aršiausią kolaborantų Lietuvoje išpuolius viešojoje spaudoje ir įvairiausiose mitinguose, kai palaidžiausio liežuvio veikėjai, kaip ir pokario metais, Lietuvos partizanus vėl vadina „banditais“ ir „žydšaudžiaisiais“, ir tuo vardu visą lietuvių tautą? Ar ne valdžiai pritariant iki šiol dominuoja komunistinės neapykantos dvasia net save kultūros veikėjais vadinančių menininkų ir net, ačiū Dievui, jau buvusios Kultūros paveldo tarybos narių mentalitete, kai jie jau nebegali gyventi be sovietinių skulptūrų, pastatyti ant Žaliojo tilto tuo metu, kai lietuvių tautos genocidas buvo pasiekęs apogejų?

Laimei, dar turime mokslininkų ir žmonių, kurie jaučia pareigą tautai ir valstybei testi komunistinio genocido tyrimus Lietuvoje ir savo tyrimais švesti jaunąją kartą.

Didžiausiu tautos laimėjimu per tuos 15 metų nuo Antikomunistinio kongreso laikyti mokslininkų drąsą įvardyti, kad sovietinis okupacinis režimas pokariu vykdė lietuvių tautos genocidą.

Iki šiol tikslinama lietuvių tautos genocido statistika. Apie tai kalbama ir šioje konferencijoje, tėsiama „Juodoji komunizmo knyga“ Lietuvoje. „Juodoji komunizmo knyga“ – tai žmogaus visiško nužmogėjimo ir sužvėréjimo anatomija. Ji balsi ir sukrečianti. Naują istorijos puslapį į lietuvių tautos kančią istoriją įrašė ekonomistas mąstytojas dr. Vladas Terleckas, parašęs knygas „Lietuvos istorijos klastojimo ir niekinimo iššūkiai“ (V., 2010) ir „Tragiškos Lietuvos istorijos puslapiai, 1940–1953“ (V., 2015).

Knygoje jos autorius pirmą kartą Lietuvos istorijoje aprašo pasibaisėtiną enkavedistų kagėbistų ir stribų žiaurumą, tardant, kankinant ir žudant suimtus partizanus ir civilius

niekuo nenusikaltusius okupa-

ciniams režimui Lietuvos žmones. Mokslininkas, skirtingai nuo visų autorių, rašius apie pokario partizanų kovas, kančias ir žūtį, savo tyrimo objektu pasirinko iki šiol netyrinėtą okupantų samdinių stribų veiklą, jų kraupius nusikaltimus Lietuvos valstybei ir tau-tai. Šią temą bandyta raudonu trintuku eliminuoti iš Lietuvos istorijos, matyt, dėl jos traumuojančio kraupumo. Žudikai tyčiojosi iš savo aukų dvejopai: juos išdarkydami miestelių aikštėse ir paskui slapta užkasdami. Kaip rašo tyrinėtojas, tokiam elgesiui būdingas „pamišeliškas žiaurumas“.

Knygoje pateikta daugybė faktų apie neišpasakyta enkavedistų ir stribų žiaurumą, įvardijamos žudikų pavardės. Patiksime tik keletą: 1944 metų rugsėjį Ramygalos valsčiaus milicininkas Jonas Kasmočius žemės ūkio darbininkui Rapolui Masiokui peiliu išdūrė akis, nuo abiejų skruostų nupjaustė odą, nupjovė smakrą, subadė lyties organus. Svėdasų šlubas stribas Zovė buvusiam mokytois partizanui R. Bagdonui įkišo į dantis kandiklį, po to bato kulnu jį sugrūdo į gerklę. Sužeistą Veprių krašto partizaną Juliją Tamošiūną Veprių stribai atvilko į vieną sodybą, spardė ir pribaigė peilio dūriais. 1945 metais partizaną Stasį Butkų–Vaidilą užkapojo kirviais. Tauragnų enkavedistai ir stribai žuvusiems partizanams išbadydavo akis, buožėmis suknėžindavo galvas, subadydavo durtuvais, kabliais užkabintus už pasmakrių tampydavo po miestelį. Knygoje atradau ir žmoniškumą praradusio ciniko, stribinio mentaliteto jauno rašytojo Mariaus Ivaškevičiaus jo šlyksčioje knygūgiukštėje „Žali“, beje, mūsų nepriklausomos Lietuvos valdžios eksponuotą net Frankfurto knygų mugėje, kraupiai išjuokta jauno partizano Indraškevičiaus mirtį. Svedasiškio Jurgio Trečioko liudijimu, į Svėdasus enkavedistų atgabentam partizanui stribas perpjovė vidurius. Žmogus šaukė: „Užsiūkit, aš dar noriu gyventi“. Tada ant jo užleido kiaulę. Ta vidurius išdraskė. Žmogus

mirė baisiausiose kančiose.

Tokių pasakojimų knygoje daugybė savaitę, kartais net dvi turgaus aikštėse, prie stribynų ar net prie bažnyčių, buvo stribų laidojami bulvių ar žvyro duobėse, sumetami į durpynus, šulinius, lauko išvietes. Kai žuvusiojo palaikai į duobę netilpdavo, jam nukapodavo kojas, rankas, dažnai visas kūnas buvo ketvirčiuojamas ir sumetamas į stribyną ar NKVD kariuomenės garnizonų išvietes.

Rusijos rašytoja Zoja Krachmalnikova, ko gero, pati pirmoji, pašiltėjus Rusijoje politiniam klimatui, apibendrinosi savo ir kitų autorių kūriinius, savo straipsnyje, paskelbtame Atgimimo metais, apie Rusijos Spalio revoliuciją rašė: „Išžudyta milijonai žmonių, badu išmarinta penki milijonai Pavolgio valstiečių – tai sergančios rusų dvasios padarinys. Žudymas tapo poreikiu. Žudymo mašina, užvesta Lenino ir jo bendražygiu, Stalino laikais įgijo makabrišką pobūdį. Kiekvienais metais nužudytių skaičius augo geometrine progresija. Revoliucioneriai žudikai gimdė tokius pat vaikus. Pastarieji estafetę perda-vė savo vaikams. Sovietų sąjunga tapo didžiule kalėjimo zona žmonėms ir tautom. Jos vadovai vietoj demokratinio principo – žmogaus teisės gyventi, įtvirtino kitą principą – žmogaus teisę žudyti. „Baisiausia, – teigia rašytoja, – kad nuo pat pirmųjų komunistų partijos dienų jos vadai genialiai suprato, kad svarbiausia sukurti mąstymo modelį, patiesinantį visus komunistų nusikaltimus, sukurti naują sąžinę, į jos pamatą dedant smerdiakovišką logiką – viskas leidžiamą, kas padeda partijai“ (Krachmalnikova. Mež nami krovavyj angel razdelenija // Literaturnaja gazeta. – 1996, saus. 24, P. 3–4).

Ar ne iš tokiai ateiti rusų tautą veda ir dabartinis jos prezidentas Vladimiras Putinas, savo tikrąjiveidą parodęs dabartiniame Rusijos–Ukrainos kare? Ir arne tokios ateities Lietuvai trokšta Rusijos „penktoji kolona“, dabar kariaujantis savo išdavkiškus informacinius karus?

Konferencijos dalyviai

Įvykiai, komentarai

Rusija varo save į kampą

„Prie Rusijos ir Ukrainos sienos sudužo „Boeing 777“ su 295 žmonėmis, – pranešė naujienų agentūra „Interfax“, remdamasi aviacijos tarnybų šaltinių. Beveik neabejojama, kad lėktuvas buvo numuštas. Ukrainos valdžia tvirtino, kad lėktuvą numušė Donecko srityje veikiantys teroristai arba jį buvo paleista iš Rusijos teritorijos. Visi lėktuvu skridę žmonės žuvo. Tarp lėktuvu keleivių buvo apie 80 vaikų.“

„Naujausiais duomenimis, lėktuvu skrido 283 keleiviai. „Malaysian Airlines“ duomenimis, 154 iš jų buvo Olandijos piliečiai, 27 australai, 28 Malaizijos piliečiai, 12 indoneziečiai, 9 Didžiosios Britanijos piliečiai, 4 vokiečiai, 4 belgai, 3 filipiniečiai ir vienas Kanados pilietis. Kitų žuvusių tapatybės dar nustatinėjamos.“

Štai tokios žinios pripildė viso pasaulio žiniasklaidą pernai liepos 17 dieną. Po to buvo daugybė spėlionių, argumentų ir propagandinių triukų, stengiantis paneigti faktą, kad orolainerių numušė Rusijos vadovaujami separatistai, kurie nuo pat pradžių neslėpė, kad numušė, jų manymu, ukrainiečių karinį transporto lėktuvą, tiesa, vėliau šie separatistų džiugesiai nutilo ir buvo pradėti neigtis. Pasaulio bendruomenė buvo šokiuota, tačiau pykti, kad po to ji nepaskelbė karo Rusijai, tikrai būtų neprotinė. Civilizacija turi ir kitokių būdų agresoriui nubausčiai. Štai ką mano neprisklausomi rusų politologai apie įvykių eiga, jeigu Rusija nesutiktų iš-

duoti kaltus asmenis, kurių reikalauja Europos Saugumo ir Bendradarbiavimo organizacijos rezoliucija. O juk Rusija gali taip pasielgti – jos konstitucija leidžia neišduoti savo piliečių kitoms šalims, beto, Rusijai apskritai dažnai nusispjauti į tarptautinės teisės postulatus. Bet Rusija negaliatsiriboti nuo viso pasaulio ir elgtis lyg niekur nieko. Jau dabar jos valdžios elgesys varo šalį į kampą.

Taigi jeigu Rusija nepripietins savo kaltės ir nesutiks išduoti kaltųjų, Olandija ir kitos valstybės, kurių piliečiai žuvo numušus lėktuvą, kreipsis į Europos teismus su ieškiniais. Be jokios abejonės, Rusija tokius teisminius procesus pralaimės ir privalės išmokėti milijardines kompensacijas, o jeigu ir jas mokėti atsisakyti, tai šie pinigai būtų išieškoti (kaip buvo padaryta „Jukos“ atveju) iš užsienyje esančių Rusijos turto ir aktyvų, neišskiriant Rusijos stabilizavimo fondo, iš kurio paskolas yra paėmios kelios Europos šalys ir JAV (tai savo ruožtu jas išvaduotų nuo kreditorės Rusijos Federacijos spaudimo). Nega na to, Vakaruų valstybių sankcijos būtų dar labiau sugriežtintos, o kadangi rublis nėra konvertuojama valiuta, tai Rusijos valstybinės kompanijos („Gazprom“, „Rosneft“ ir kt.) Vakaruose negalėtų persikredituoti, kaip buvo įpratusios ankščiau. Tai visiškai sužlugdytų Rusijos ekonomiką, nepaisant optimistinių rusų valdininkų patikinimų per propa-

gandinės televizijos kanalus (vis labiau primenančių sovietinių laikų partinių šulų raportus apie klestiničio socializmo pergalės).

Sių procesų pralaimėjimas paveikštų ir Ukrainos ieškininių prieš Rusiją tuose pačiuose teismuose sprendimus (verdiktai turi pasirodyti rugsejo pabaigoje), ir Rusija būtų įpareigota sumokėti Ukrainai šimtus milijardų dolerių reparacijų.

Kita Rusijos problema – 49 metams Kinijai išnuomotos teritorijos Užbaikalėje, Buriatijoje, Jakutijoje, Amūro ir Krasnojarsko kraštuose bei Novosibirsko srityje. Šios teritorijos, užimančios šimtus tūkstančių kilometrų, „paskolintos“ Kinijai tam, kad jis galėtų čia kirsti miškus, gaudyti lašinės žuvis, medžioti žvėris ir auginti įvairias grūdines kultūras, naudoti naudingų iškasinėnų telkinius be jokio įsipareigojimo rūpintis jų atstatymu ir rekreacija. Atrodytų, ko nepadarysi vardan draugystės su kiniais, tačiau realybė tokia, kad Kinija nėra Rusijos sąjungininkė ir visai atvirai kalba, kad neketina eiti nei į karinę, nei į ekonominę konfrontaciją su JAV, kurią laiko svarbiausia prekybos partnere (tai pagrindinė Kinijos gamintojų rinka). Deja, Rusijos žiniasklaidos priemonėse tokie Kinijos vadovybės pareiškimai neskelbiami, eiliniams rusams jie nežinomi.

Galų gale viskas, kas dedasi aplink Rusiją ir jos viduje, netolimoje ateityje rizikuojā peraugti ne tik į nenusakomą

išorinį diplomatinių ir ekonominį konfliktą, bet ir į valstybės vidaus pilietinių pradedant masiniais neramumais visoje šalyje ir baigiant kariniais veiksmais Kaukaze. Kad ir labai to nesinori, bet kol kas viena situacija plėtojasi kaip tik į tokią „perspektyvą“. Akivaizdu, kad absoliuti dauguma problemų kyla tik dėl Rusijos Federacijos vadovybės pasirinktos politinės, ekonominės, diplomatinės ir teisinės linijos.

Ne visi rusai putinistai

Blogiausia, kas galėtų nutikti mūsų santykiose su rusais, tai leisti įsigalėti negatyviai nuostatai visų rusų atžvilgiu. Nepamirškime, kad Rusijoje dekmokratinių nuostatų žmonėms ir taip nelengva, oje dar pulsime juos savo nacionalistiškais pareiškimais, tai tik padėsime putinizmo propaguotojams. Niekas nesako, kad nereikia duoti atkirčio akivaizdiam rusiškajam šovinizmui, bet tai neturėtų tapti tiesmuku antirusiškumu, atgrasančiu padorius rusus. Štai vienos rusų žurnalistės mintys, kurias ji išsakė savo internetinėje „Facebook“ paskyroje. Kai pagalvoji, kodėl jų neperskaityti kai kuriems mūsų „ultrapatriotams“, kiekviename ruse įžiūrintiems putinistą?

„Šiandien darbe mirtinai susiriejau su kolegomis. Draugai mielieji, juk tai visiška tamša, absoliutus nuopolis, aš net neįsivaizdavau, kad taip viskas blogai. Brangūs ukrainiečiai, prašau jūsų – nemanykite, net neturėkite vilties, kad jeigu ne-

liks Putino, jeigu atjungs „gebelinę“ propagandinę televiziją, tai tie 86 proc. žmonių – mutantų staiga atgaus protą, viską supras ir ims atgailauti. Ir niekada neatleiskite. Niekada. Tai, ką aš pamačiau, nėra dugnas – todėl, kad ten dugno išvis nėra... Ne, jie nėra apkvalinti propagandos – tai tiesiog siaubinga, nežmoniška jų prigimtis, kuri propagandą sugerbė minkštai ir patogiai, – nes jie apaugę receptoriais, pasiruošusiais tą propagandą išgirsti, priimti ir sugerti į save. Jūs galvojate, jie nežino, kieno tankai Rytų Ukrainoje? Man šiandien su gilią paniekinančia šypsenėle veide buvo pasakyta: „Be abejo, tai mūsų kariai. Visi tai žino. Grobėme, grobiamo ir grobsime. Nes tai Rusijos interesai.“ Jiems nesvarbu joks žmonišumas – pamename, kaip jie vokiečių belaisvius vedžiojo po broliškus kapus ir privertė juos iškasti lavonus? Tai štai šitie su tokia pat paniekinančia šypsenėle, su dainomis ir šokiais iškas ir pasakys: „Na ir kas?“

Mes nuolat girdime apie didelį Putino palaikymą tarp Rusijos Federacijos gyventojų, nuolat pamatome jo palaikymo apraškas ir tarp mūsų valstybės piliečių, bet tai nereiškia, kad „visi jie tokie“. Pagalvoki me visuomet apie tai, prieš pasakydami ką nors užgaulaus. Jei nesugebame jų propagandai pasipriešinti įtikinamais argumentais, tai bent nenuteikiame prieš save tų, kurių pažiūros sutampa su mūsų.

Gintaras MARKEVIČIUS

OMON pareigūnai išteisinti

Praėjusių savaitę visuomenė pašiurpino trių teisėjų kollegijos, kurią sudarė teisėjai Audrius Cininas, Jurgita Mačionytė ir Stasys Lemežis, paskelbtas nuosprendis, kuriuo išteisinti buvę Specialiosios paskirties milicijos būrio (OMON) Vilniuje vadovai Boleslovas Makutynovičius ir Vladimiras Razvodovas. Vilniaus apygardos teismas išnagrinėjo baudžiamąją bylą B. Makutynovičiui ir V. Razvodovui nedalyvaujant procese – jiems astrovavo valstybės paskirti advokatai, kurie savo ginamujų akys nėra matė.

„Teismas nustatė, kad kalinimasisems – buvusiems OMON karininkams neatitinka tarptautinės humanitarinės teisės formuluočių, – du buvę karininkai B. Makutynovičius ir V. Razvodovas nebuvę siejami nei su 1991 metų sausio 13-osios, nei su 1991 metų liepos Medininkų žudynėmis, ta-

čiau jie buvo kaltinami tuo, kad 1991 metais terorizavo ir bau-gino beatsikuriančios Lietuvos kariuomenės ir muitinės pareigūnus. (...) B. Makutynovičiaus ir V. Razvodovo veiksmai kalinime buvo įvertinti kaip 1949 metų Ženevos Konvencijos nustatyto elgesio su civiliais asmenimis taisyklų pažeidimas. Šios Konvencijos 2 straipsnis nustato, kad ji įsigalioja, tai yra, jos apsauga civiliams taikoma tik tuo atveju, jeigu Konvencijoje numatyti nusikaltimai padaryti karo, ginkluoto konflikto arba okupacijos metu. Kalinime nebuvu nurodyma, o teisme nagrinėjimo metu nebuvu įrodinėjama, kad tokia padėtis nurodytulaikotarpiu Lietuvoje buvo susiklosčiusi.

Vadinasi, kalinimo požiūriu, 1991 metais Lietuvoje nebuvu nei karinės padėties, nei ginkluoto konflikto, nei okupacijos. O tuo pačiu ir nebuvu

salygū, kurioms esant įsigalioja Ženevos Konvencijos nuostatos“, – teigė teisėjas A. Cininas.

Skaitytojams priminsime, kad 1991 metų sausį Sovietų sąjungos kariniams daliniams šturmuoju Vilniaus televizijos bokštą bei Radijo ir televizijos komiteto pastatą, žuvo 14 žmonių, 31 buvo sunkiai sustriukyta sveikata, daugiau nei 1000 buvo kitaip sužaloti. Tų pačių metų liepos 31-ąją Medininkų muitinės poste buvo nužudyti septyni policijos ir muitinės pareigūnai, saugojo sovietų tuomet dar nepripažintos Lietuvos valstybės sieną.

Prokurorai, susipažinę su Vilniaus apygardos teismo nuosprendžiu, priėmė sprendimą jį skusti. „Prokuratūra nesutinka su teismo pateiktu tarptautinės ir nacionalinės teisės aiškinimu bei jos taikymu“, – pranešė prokurorai.

„Tremtinio“ inf.

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, vadovaudamasi Konstitucija, pasiraše dekretą, kuriuo į generalinio prokuroro pareigas Seimui teikia Kauno apygardos teismo pirmininko Nerijaus Meilučio kandidatūrą. Generalinio prokuroro kandidatūra pasirinkta konsultuojantis su teisininkų bendruomene, Prokurorų profesine sąjunga.

Kauno apygardos teismo pirmininkas N. Meilutis į generalinius prokurorus pasirinktas atsižvelgiant į kandidato aukšto lygio profesionalumą, didelę vadovavimo patirtį, kompetenciją, nepriekaištingą reputaciją, sąžiningumą, principingumą, reiklumą ir įvairiapusę darbo praktiką tiek teismų sistemoje, tiek teisėsaugos

institucijose.

Generaliniam prokurorui keliami svarbiausi tikslai yra užtikrinti efektyvų prokuratūros darbą ir ikišeiminio tyrimo kokybę, spręsti ilgos baužiamosios proceso trukmės problemas, didinti visuomenės pasitikėjimą prokuratūra, garantuoti prokuratūros sistemos atsinaujinimą, prokurorų profesinį tobulejimą ir gebeti telkti kolektyvą.

Taip pat Prezidentė, vadovaudamasi Konstitucija ir Prokuratūros įstatymu, pasiraše dekretą, kuriuo teikia Seimui, pasibaigus įgalojimui laikui, nuo birželio 14 dienos pritarti atleisti Darių Valį iš generalinio prokuroro pareigų.

Prezidentės spaudos tarnyba

Teikiama N. Meilučio kandidatūra į generalinio prokuroro pareigas

Sveikiname

80-ojo jubiliejinio gimtadienio proga sveikiname **Liudmila Brasaite-Pietkuvienė**.

Daug laimės, džiaugsmo ir sveikatos Tau šiandien linkim iš visos širdies. Išliki visada tokia, kokią mes mylim ir pažįstam – su šypsena gera, jaukia ir siela, sklidina jaunystės.

Irbiejaus tremtinai, krikšto duktė Alina su šeima, Anastazija ir Regina

*Dar ne visos viltys išsipildė,
Dar ne visos žvaigždės sužibėjo,
Bet gyvenimas, gražus ir ilgas,
Teispaldo viską, ką žadėjo.*

Garbingo **80-ojo** gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Krasnojarsko kr. Igarkos tremtinę **Ramutę Vaitelytę**.

Tegul kiekviena diena Jums neša sėkmę, džiaugsmą ir kuo geriausią nuotaiką.

LPKTS Kauno filialas

*Tu užmirški tremties sunkumus,
Te negaili lemtis jubilieju,
Šis gimtadienis Tavo gražus
Tegu džiaugsmą į širdį įlieja.*

85-ojo jubiliejaus proga sveikinu **Vytutę Antaną Girdžiu**.

Kuo nuoširdžiausiai linkiu Tau, brangusis, sveikatos, geros nuotaikos, Dievo palaimos, ilgų gyvenimo metų.

Žmona Genovaitė

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Varėnos filialo narius:

90-ojo – Juzę Česnulaitienę, Eleną Jakimavicienę ir Marijoną Verseckienę,

85-ojo – Magdalę Avižienienę, Eleonorą Bartienę, Joną Gaidį ir Prancišką Pelecką,

80-ojo – Gražiną Savilionytę ir Marijoną Skerňiskytę,

70-ojo – Albiną Pažérą.

Linkime sveikatos, stiprybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Varėnos filialas

Tarp praeities ir dabarties

Gegužės 24 dieną Šv. Jėzus Širdies bažnyčioje šv. Mišiomis prasidėjo renginys – Lietuvos kultūros istoriko Albinu Vaičiūnu leidinio „Sūduvos partizanai Baltrušaičiai“ pristatymas.

Šilavoto laisvalaikio salės direktoriė, buvusių tremtinų Petraškų duktė Saulė Blédienė pakvietė į renginį, skirtą susitikimui su Albinu Vaičiūnu ir Kostu Aleksynu. Humanitarinių mokslų daktaras Kostas Algirdas Aleksynas išsamiai papasakojo apie Lietuvos partizanų kovą už Šilavotą ir brolių Baltrušaičių didvyrišką pasipriešinimą bolševikinei valdžiai. Trijų brolių Baltrušaičių: Antano-Erelė, Klemens-Kurto, Juozo-Tigro vardai įrašyti į partizaninio karo istoriją ir į Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės memoriale, įrengto prie bažnyčios šventoriaus, skirtą 740 žuvusių partizanų. Seserys Petronėlė ir Monika Baltrušaitės buvo partizanų ryšininkės. Darbščioji Monika Baltrušaitė-Banionienė dar ir šiandien savo siūtais dražuiais džiugina ne vieną prie-

niškį. Nesvarbu, kad metų našta spaudžia, ji pirma visų patriotinių renginių dalyvė.

Renginyje dalyvavo ir jo dalyvius pasveikino LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Dubaitė-Bumbulienė, Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės partizanas, brolių Baltrušaičių bendražygis LPKTS Garbės pirmininkas Antanas Lukša.

Renginio dalyviams partizanų dainas atliko Šilavoto laisvalaikio salės ansamblis „Akacija“.

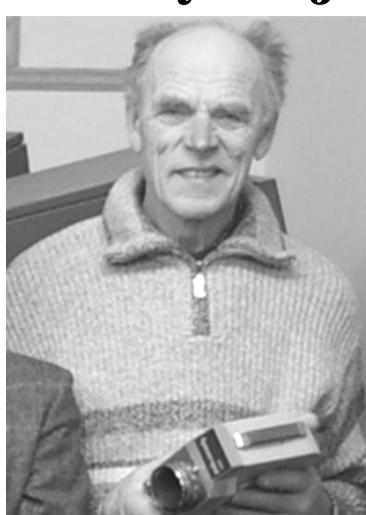
Norėčiau paprašyti „Tremtinio“ skaitytojų pagalbos: partizanų brolis Povilas Baltrušaitis, buvęs vargonininkas, vengdamas trėmimo, išvyko ir dėstė muziką Šakų rajono Kriukų vidurinėje mokykloje. Ten pat dirbo ir mokytojas Litraitis. Nežinia, ar tai sutapimas, tačiau vienas iš brolių Juozas Baltrušaitis-Tigras žuvo būtent Litraičių sodyboje Kuprių kaime. Gal yra giminių ar pažįstamų, kurie galėtų išsamiau papasakoti apie šiuos mokytojus ir jų ryšius.

Danutė SKAUDICKIENĖ,
LPKTS Prienų filialo pirmininkės pavaduotoja

Žinomam šiauliečiui inžineriui Česlovui Žaliui suėjo 80 metų. Ženklią, didelę savo gyvenimo dalį jis atidavė meninei kūrybai. Nuo mažens mėgo piešti, lipdyti, drozinėti. Yra nutapęs nemaža mėgėjiskų paveikslų, tačiau rimčiau į plastinę kūrybą įsijungė per daug nenutoldamas nuo savo specialybės ir savosios medžiagos – metalo. Iškalinėjo tradicinių saulucių, tvorelių, iškabų. Pradėjo dalyvauti tautodailės parodose, išstojo į Tautodailininkų sąjungą. Padarė eilę stambių monumentalų darbų, iš kurių paminėtiniai vartai Beržėnų architektūros ansamblyje, vartai prie „Verpst“ fabriko. Č.Žalio metalo darbai atliki gerai jaučiant medžiagos savybes, kalimo, lankstymo, suvirinimo galimybes. Autorius remiasi liaudies tradicijomis, ypač išraiškingomis senuosiuose memorialiniuose paminkluose.

Šiuolaikinės kultūros raiadoje tautodailės parodos išsiškirkia kelias požiūriais: tai pačios lankomiausios ekspozicijos. Jų lankomumą inspiruoja daugumai lankytųjų artimi kūriniai. Jie suvokiami kaip ne itin nutolę nuo žmogaus tiek savo atlikimo formomis, tiek siuzetais, turiniu, idėjomis, kiekvienas juose randa sau artimo, suprantamo, tartum atpažista pats save. Ekspozicijos atspindį tautodailės išorinius ir vidinius poslinkius: iš anoniminių kolektyvinės kūrybos objekto į tampa individualiu, autoriniu, šalia taikomosios dailės sparčiai plėtojasi vaizduojamoji dailė, vystosi abipusiai ryšiai su profesionaliaja dale. Anot skulptoriaus profesoriaus Aloyzo Toleikio, Česlovo Žalio „darbai išskiriaria puikiu ritmo pajautimu, kompozicijų įvairove ir liaudies meno samprata“.

Kai kurios tautodailės šakos priartėja prie profesionaliosios dailės, net ir susilieja su ja. Tai pastebima geriausiu meistrų, tokų kaip kalvių Juiliaus Bukausko, Česlovo Žalio ir kitų kūriniuose. Šiandieninio liaudies meno kūrėjų gretose sėkmingai dirba įvairių profesinių sričių atstovai: mokytojai, medikai, inžinieriai. Idomus, prieštaringas reiški-

nys, kai į liaudies meno erdvę išsilieja profesionalų dailės išsilavinimą įgiję menininkai. Tai dalis buvusių dailės technikumų ir dabartinių kolegijų auklėtiniai, net aukštajų dailės išsilavinimą įgiję dailininkai.

Viena iš profesionaliosios ir liaudies dailės tarpusavio susilietimo sričių – tai memorialinė kūryba, antkapiniai paminklai. Šis meninės veiklos klasikos kūrėjai nepasirašyti, anoniški. Beveik visose Lietuvos kapinėse yra šiuolaikinių profesionalų skulptorių ir liaudies meno kūrinių. Atsidūrė kaimynystėje jie tartum paryškina ir papildo vienas kitą, ypač kai viename paminkle – profesionalo akmens skulptūra ir tautodailininko metalinis kryžius ir tvorelė. Savo plastika, siluetu ir turiniu memorialiniai antkapiai tartum nutolsta nuo savo kūrėjų ir jų individualaus braižo, įgyja kai kurių užsakovų pageidaujamų bruožų, atspindį pačių plačiausią gyventojų sluoksnių skonį, estetinę savimonę, pasaulėjautą ir pasaulėžiūrą. Č.Žalys – vienas iš ryškių šio proceso atstovų.

Kita Č.Žalio kūrybos sritis, atimanti, ko gero, dar daugiau laiko, arba, tiksliau, visai jo nebepaliekanči – darbas su kino kameras. Pradėjės šeimyninių scenų kukliu fiksavimu, jis susidomėjo platesne tematika, pabandė kino kalba atskleisti menininko kūrybos procesą, pasirinkto dailininko biografijos ir jo kūrinių vienovę ir net prieštaringumą. Taip susiklostė mėgėjiskas filmas apie dailininką Gerardą Bagdonavičių („Susipažinkime“), skulptorių

Aloyzą Toleikį („Mergaitė su dūdelėmis“). Č.Žalys nepasitenkiniai vien dokumentinių vaizdų perteikimu, bet ir, atrodytu, gryna pažintinio pobūdžio juosteje („Inžinierių namai“) bando atskleisti kūrybos tapsmą. Neapleidžiamas ir „šeimyninio“ kino žanras: namų gyvenimo, švenčių, svarbesnių įvykių epizodai, kurie, praėjus kuriam laikui, tampa savotišku metraščiu, įdomiu ir reikšmingu netgi etnografiniu požiūriu. Panašiai vertintini kelionės po Suomiją vaizdeliai. Pabrežtina, kad Č.Žalio juostos buvo rodomas daugelyje peržiūrų, festivalių, yra pelniusių prizų.

Tad koks šiandieninis liaudies meistras, tautodailininkas? Tai išsilavinęs, neretai su aukštuoju mokslu žmogus, kuris didesnę ar mažesnę laisvalaikio dalį skiria meninei kūrybai.

Nemažai žmonių net keičia profesiją, tampa tautodailininkais, visą veiklą susieja su kūryba. Įvestas meno kūrėjo statusas tautodailininkus suligina su visais šalies meno kūrėjais. Liaudies menas ir jo kūrėjai yra reikšminga gražesnio, tauresnio, dvasingesnio tautų ir valstybės buvimo ir raidos svariai dalimi.

Č.Žalys laisvalaikiu rašinėjo apie savo gyvenimą, ir štai savo jubiliejui paruošė ir išleido knygą „Likimo ir laiko audrų blaškomi“. Tai įdomus, lengvai skaitomas lietuvių šeimos gyvenimo aprašymas su visais džiaugsmais ir vargais. O jie – tie vartai – vis dažnėja, kol galų gale visi šeimos nariai sugaudomi ir ištremiami Sibiran. Septynerių tremties metai įsiterpia į Česlovo gyvenimą, kaip itin reikšmingas tarpsnis, pareikalavęs daug pastangų išlikti žmogumi nelaisvės salygomis. O tam padėjo ir meniniai siekiai bei svajones, ir, svarbiausia, dvasios tvirtumas.

Tremtinys, darbininkas, mechanizatorius, inžinierius, menininkas, tautodailininkas, kino mėgėjas, ūkininkas ir galų gale rašytojas – toks per višavę savo gyvenimą ir kūrybą atsiskleidžia ir išlieka šiaulietis Česlovas Žalys.

Prof. habil. dr. Vytenis RIMKUS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama: bet kuriamė „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,36 euro	(8,16 Lt),
3 mėn. – 7,09 euro	(24,48 Lt).

Gerumo ženklas

Greitai teka laiko srovė, kasdien vis tolindama buvūsios vaikystės dienas, lyg šydu vis daugiau užskleisdama ir prisiminimus. Tačiau patys ryškiausiai prisiminimai lyg saulės šviesos blyksniai vis tiek prasimuša pro laiko tékmés šydą. Vienas iš tokų šviesių prisiminimų – nuo ankstyvos vaikystės dienų artimas bendravimas su Bažnyčia. Augau tikinčių tévų šeimoje. Mama prieškario neprilausomoje Lietuvoje buvo aktyvi pavasariniinkė, o tėtė, kaip nesenai sužinojau iš mano gimtojo Kudirkos Naumiesčio istorijos tyrinétojo Romo Treiderio, buvo Lietuvos šaulių sajungos narys. Pakrikštystas buvau Kudirkos Naumiesčio Sv. Kryžiaus Attradimo bažnyčioje, o Pirmają Komuniją priėmianau naujai pastatytoje Šakių Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje iš veiklaus kunigo Antano Kardauskos rankų. Pokario metais didelę vaikystės dienų palaimą ir džiaugsmą turėjau išsiliejęs į didelį Kauno Šv. Gertrūdos bažnyčios ministrantų būrį. Vėliau, ją uždarius, aš su savo broliu ir dar keliais ministrantais patarnaudavome šv. Mišioms vadinamojoje Mokinių bažnyčioje, kurioje šv. Mišias aukodavo ir tuometinis kelių vyskupijų valdytojas kanauninkas Juozapas Stankevičius. Sovietinei valdžiai uždarius ir šią bažnyčią, su mūsų ministrantų būrio likučiais pasukome Kauno arkikatedros bazilikos link.

Iš Katedroje buvusių kungių bene ilgiausiai teko bendrauti su kunigu Vincentu Sladkevičiumi.

1952 metais tapęs Kauno kunigų seminarijos prefektu ir klierikų dvasios vadovu, kungas Vincentas Sladkevičius savo gyvenimo žingsnius susiejo su Kauno arkikatedra bazilika. Aštada buvau dabartinės „Aušros“ gimnazijos, o tąsyk – Pirmos berniukų vidurinės mokyklos devintos klasės mokinys. I akis jau tada krito nediduko ūgio kunigo Vincento Sladkevičiaus didelė siela, jo didelis kuklumas, nuoširdumas, paprastumas ir pamaldumas. Jis aukodavo šv. Mišias labai susikaupęs, raiškiai tardamas kiekvieną Mišių žodį. Vakarais, kai sėsdavo kairėje Katedros navoje į klausyklą klausyti išpažinčių, prie jo vi-sada nusidriekdavo didžiulė žmonių eilė. Tikinčiuosis traukdavo jo, kaip nuodėmkliausio, nuoširdumas, psichologinis nusimanymas, mokėjimas bendrauti su žmonėmis. Klau-syti išpažinčių jis ateidavo pir-masis, o išeidavo paskutinis. Tikintieji ne tik norėdavo jam, kaip dvasios tévui, atverti savo

sielos žaizdas, bet ir tyliuje aplinkoje pasikalbėti, pasitarti, pasiguosti, išgirsti jo raminamą žodį. Visada iš kunigo V. Sladkevičiaus trykšdavo gerumo šiluma. Pasikalbėjės pajusdavai iš jo sklindantį patriotiškumą, Tėvynės meilę, susirūpinimą Lietuvos likimu, kartu tvirtą pasitikėjimą Aukščiausiojo globą.

Kada subūriau slaptą antisovietinę jaunimo organizaciją, jaučiau jo didelį autoritetą bei rūpestį mūsų idealistinės krypties žingsniams. Kunigo Vincento Sladkevičiaus palaiminti Katedros zakristijos koplytėlėje pri-siekėme savo jaunatviškas jėgas skirti Dievui ir Tėvynei.

1957 metais per Kalėdas garbės kanauninką Vincentą Sladkevičių, pagal popiežiaus Pijaus XII nominaciją, Kaišiadorių vyskupas T. Matulionis slapsa konsekravo vyskupu. Jis labai apsidžiaugė, kai mes su studentiško jaunimo grupe sugužėjome į pasveikinti. Nežinojome, kaip ir elgtis susitikus jau su garbingu Bažnyčios kunigaikščiu. Vyskupas V. Sladkevičius tuomet gyveno Žaliakalnyje, Žemaičių gatvės dviaukščio namo kukiame kambarėlyje, netoli Priskelimo bažnyčios. Jis mus sutiko apsirengęs civiliais drabužiais. Ekselencijos nuoširdus sutikimas išskaidė mūsų varžy-masi. Pamatėme, kad jis liko toks, koks buvo – žmogiškas, artimas, suprantantis, tik dar labiau švytintis didžiosios Šviesos atspindžiu. Vyskupas man tada padovanojo savo pirmąją vyskupišką nuotrauką ir filosofo Vladimiro Solovjovo raštą dvitomi. Džiaugiuosi, kad per čekistines kratas paimtas šias knygeles vėliau pavyko atgauti neišduodant Ekselencijos vardo. Kratai ir tardymui vadovavęs G. Bagdonas įsakė jose įrašyti „priekluso man“ ir pasirašyti. Tā ir padariau. Dėka mano mamos šaltakraujisko sumanumo krėtėjai nerado nei vyskupo V. Sladkevičiaus nuotraukos, nei mano užrašų sąsiuvinio. Saugumo pastate tardytojas įnirtingai reikalavo pasakyti, iš kur tas knygas gavau. Vis atsakydavau: jas turiu jau seniai, pirkau Vilniuje buvusio turgaus prekyvietėje...

Dovanota vyskupo Vincento Sladkevičiaus nuotrauka mano artimųjų nuotraukų albumė liko viena iš brangiausių relikvijų. Tos istorinės nuotraukos kopija padovanojau atsikūrusiam Kauno arkivyskupijos muziejaus Kardinolo Vincento Sladkevičiaus me-

Kardinolas Vincentas Sladkevičius bendraminčių apsuptyje

morialiniam skyriui.

Su kardinolu Vincentu Sladkevičiumi teko daug bendrauti neprilausomybę atkūrusioje Lietuvoje, man būnant miesto savivaldybės trečios kadencijos tarybos nariu, Pilietybės komisijos pirminknu, Kauno apskrities Švietimo tarybos nariu ir Lietuvos krikščionių demokratų partijos Kauno skyriaus Švietimo sekcijos pirminknu. Tada turėjau galimybę daug kartų surengti Eminencijos bute, dalyvaujant pačiam kardinolui, gyvąsias dvasinio ugdymo pamokas. Šiose dvasinio pakylėjimo pamokose dalyvavo daugelis miesto mokyklų mokiniai, mokytojai, mokyklų vadovai, vi-suomeninių organizacijų atstovai. Daug kartų kardinolą sveikiome jo mėgiamos kanklių muzikos garsais, jo pamiltalietuviška daina ar giesme. Visa-dala prisimenu tuos gražiuosius kardinolo susitikimus su mokytojos Angelės Šiaurienės vadovaujamas Kudirkaičių organizacijos būriais, ateitininkais, buvusios „Ažuolo“ vidurinės mokyklos, dabar – Jono Pauliaus II gimnazijos, „Saulės“, „Aušros“, „Rasos“ gimnazijų, „Versmės“, „Nemuno“, Juozo Urbšio, Šilainių, Stasio Lozoraičio, Vilijampolės ir kitų vi-durinių mokyklų mokiniais, mokytojais bei Švietimo ir ugdymo skyriaus darbuotojais, miesto tarybos nariais, su Dainavos poliklinikos darbuotojais ir jos vadovybe. Visi jaudavome kardinolo nuoširdų atidumą, paprastumą, jo ištar-tų žodžių įtaigą, jo laiminančios rankos poveikį. Daug kas šiuos susitikimus vadindavo dvasinės atgaivos puota, žmogiško gerumo bei gyrojo tikėjimo sustiprinimo pamokomis.

Paskutinį kartą jau sunkiai sergantį kardinolą aplankėme 2000-ųjų balandį, prieš pat Velykas.

(keliamas į 8 psl.)

Pamirštasis Lietuvos vokiečių genocidas

žmonių, priklausančių koka-i nors nacionalinei, etni-nei, rasinei ar religinei grupei (TBTS 6 str.)

Nedaug kas Lietuvoje žino, kad į laiškus Hanzos miestų krikščionims, kuriais dar 1323 metais Gediminas kvietė meistrus ir amatininkus, daugiausia atsiliepė vokiečių. Gausu jų atvykimą į Vilnių šiandien mena vien tik Vokiečių gatvė. Vėliau tarp vokiečių kilmės cechų meistrų, Vilniaus ir Kauno miestų tarybų narių būta Lietuvai daug nusipelniusių žmonių. Vokiečių pirklių kolonija daug prisdėjo prie Kauno, kaip upių uosto, susiformavimo, Vilniaus universi-tete dėstę profesoriai įnešė svaru indėli į mokslo plėtrą Lietu-voje. Nepaisant įtemptų Voki-tijos ir Lietuvos santykų 4-ajame 20 amžiaus dešimtmetyje, keli tūkstančiai ūkininkų iki pat 1940 metų puoselėjo vokiškas ūkininkavimo tradicijas, Lietuvoje veikė net 331 vokiečių īmonė, kurioje dirbo tūks-tančiai darbininkų.

Hitlerio ir Stalino paktas drastiškai nutraukė vokiškų Lietuvos istorijos puslapiai tradi-ciją – 1941 metais daugiau kaip 50 tūkstančių mūsų ben-drapielcių išvyko į Vokietiją.

Kiek jų žuvo Antrojo pasaulinio karo laukuose, kiek karo metais grįžusių į savo téviškę vėliau žu-vo pabėgelių kolonose ar lage-riuose, duomenų neturime.

Lietuvos miestuose, ypač Vilniuje, gausu paminklų, dvi-kalbių atminimo lentų. O kas primena vokiečių gyvenimo ir veiklos pėdsakus Lietuvos?

Kas prabils apie tai, kokiose statybų vietose buvo panaudoti sunaikintų evangelikų kapinių antkapiai?

Mūsų, sovietinę okupaciją ir diskriminaciją išgyvenusių vokiečių kilmės lietuvių, liko labai nedaug. Mūsų gretose nėra teisininkų, politikų ir advo-katų, kurie galėtų ginti vokiečių istorinio ir kultūrinio paveldo reikalus. Tačiau etninės ar religinės grupės tragedija yra tragiskų visos valstybės istoriui įvykių dalis. Per 25 metus nebuvę surengtas né vienas, kad ir labai kuklus, masinės Lietuvos vokiečių deportacijos minėjimas.

Net šiaisiai metais, kai kone kasdien skaičius 70 skambėjo net kelių istorinių jubiliejų kontekste, neatsirado né vieno, ku-ris būtų prisiminęs šį skausmingo vienos Lietuvos tautinės ir religinės grupės galutinio nai-kinimo etapą.

Ervinas PETERAITIS,
Vilniaus vokiečių
bendrijos pirmininkas

Lietuvos sovietinė okupacija

(atkelta iš 1 psl.)

Ultimatumo terminas – birželio 15 diena 10 valanda. Neįgavus atsakymo iki to termino, bus laikoma atsisakymu patenkinti aukščiau nurodytus Sovietų sajungos reikalavimus“.

Įteikdamas Lietuvos atstovams ultimatumą, V. Molotovas pareiškė: „Kad ir koks būtų jūsų atsakymas, kariuomenė rytoj vis tiek žengia į Lietuvą“.

Vokietijos spauda ir radijas blokavo žinias iš Lietuvos. Laikraščiai tepaskelbė agentūros TASS pranešimą, jog Lietuva sulaužiusi 1939 metų savitarpio pagalbos sutartį.

Birželio 15 dieną sovietų kariuomenė gavo konkretų išsakymą: puolimą pradėti birželio 15 dieną 9 valandą 15 minučių.

Pirmą valandą nakties sušauktas Vyriausybės posėdis dėl Sovietų sajungos ultimatumo Lietuvai, naujos Vyriausybės sudarymo ir SSRS papildomų kariuomenės dalinių įvedimo. Dalyvavo Ministras pirmininkas A. Merkys, jo pavadautojas K. Bizauskas, krašto apsaugos ministras gen. K. Musteikis, teisingumo – dr. A. Tamošaitis, susisiekimo – J. Masiliūnas, švietimo – dr. K. Jokantas, žemės ūkio ministras J. Audėnas, valstybės kontrolerius ir Seimo pirminkas K. Šakenis, kariuomenės vadas gen. V. Vitkauskas ir kariuomenės štabo viršininkas div. gen. S. Pundzevičius. Finansų ministras E. Galvanauskas buvo išvykęs į Klaipėdą tarnybiniais reikalais, o užsienio reikalų ministras J. Urbšys nebuvo grįžęs iš Maskvos.

Iš Lietuvos pasiuntinybės Maskvoje gauti SSRS vyriausybės reikalavimai (visas ultimatumo tekstas buvo iššifruotas 4 valandą).

Posėdžiu iškviestas buvęs kariuomenės vadas gen. S. Raštikis taip pat atmetė galimybę priešintis, kadangi kariuomenė neparengta kovai, be to, gen. S. Pundzevičius patikino, kad kariuomenė vykdanti normalią taikos meto programą, o sunkioji ginkluotė kariuomenės vado įsakymu išsiusta į poligonus, esančius už keliasdešimt kilometrų nuo kariuomenės dalinių. Posėdžio dalyviai sutiko, kad Ministeras pirmininkas A. Merkys atsistatydintų, o naują Vyriausybę sudaryti pavedė „Maskvai priimtinam žmogui“ (V. Molotovo žodžiai) gen. S. Raštikui. Visi posėdžio dalyviai pasiskė už tai, kad Prezidentas išeitų trumpalaikių atostogų.

A. Smetona pareiškė iš Lietuvos pasitraukią į užsienį, nes okupantai gali jį panaudoti Lietuvos užgrobiimui įteisinti.

Vyriausybės posėdyje (7 valandą ryto) nutarta priimti SSRS Vyriausybės reikalavimus. Maskvai paruoštas atsakymas į ultimatumą: „Vyriausybė sutinka“.

Okupantai nelaukė ir jau 4 valandą ryto Raudonosios armijos dalinys apšaudė Lietuvos pasienio sargybos būstą Ūtoėje (Varėnos aps.), pažeidé sieną ir mirtinai sužeidé pasienio policininką A. Barauską.

Po Vyriausybės posėdžio prezidentūroje likę A. Smetona, A. Merkys ir S. Raštikis pradėjo tartis dėl naujos Vyriausybės sudėties. A. Merkys norėjo tuo pat perduoti pareigas S. Raštikui, tačiau S. Raštikis nesutiko. Jis pareiškė, kad pareigas priims tik tada, kai Ministru taryba bus sudaryta ir patvirtinta Prezidento.

Ultimatumą priėmė

Sovietų korpusas 8 valandą buvo pasiruošęs ir laukė signalo pulti. Korpuso vadas A. I. Jeziomenka gavo Baltarusijos apygardos vado Pavlovo įsakymą nepulti. Jis pranešė, kad Lietuva kapituliavo, pasidavė be karro ir korpusas gavo įsakymą forsuočių žygiu per Kauną įseiti į Lietuvos–Vokietijos pasienio rajoną ir perimti jo kontrolę. Birželio 15 dieną 9 valandą Raudonosios armijos dalinys Milvydų kaimu netoli Eiškių pažeidé Lietuvos sieną. Pagrobtas pasienio policininkas J. Aleknavičius.

9 valandą 40 minučių Maskvos laiku Lietuvos užsienio reikalų ministras J. Urbšys ir pasiuntinys Maskvoje L. Natkevičius pranešė V. Molotovui, kad Lietuvos Vyriausybė ultimatumą priima ir kad gen. S. Raštikį skiria naujuoju Ministru pirmininku bei pavedajam sudaryti naujają Vyriausybę. Kremliaus vadovai S. Raštikio kandidatū-

rą atmetė ir pranešė, kad į Kauną atskris SSRS užsienio reikalų komisaro pavaduotojas V. Dekanozovas, padėsiąs sudaryti naujają Vyriausybę.

Krašto apsaugos ministras K. Musteikis susitiko su Vokietijos karo atašė Lietuvoje plk. E. Justu, norėdamas išsiaiškinti Vokietijos vyriausybės pozūrių į SSRS reikalavimus Lietuvai. E. Justas pareiškė, kad Vokietija niekuo negalinti padėti Lietuvai. Pokalbio metu buvo aptartos galimybės pasitraukti į Vokietiją Vyriausybės nariams ir internuotis Vokietijoje Lietuvos kariuomenės daliniams.

J. Urbšys telegrama iš Maskvos įsakė Užsienio reikalų ministerijai sudaryti užsienio diplomatams įspūdį, kad SSRS birželio 14 dienos reikalavimai Lietuvai yra ne ultimatas, o tam tikri saugumo pageidavimai. Be to, pranešama, kad K. Skučas ir A. Povilaitis niekur neišvyktų iš Lietuvos, nes tai bus traktuojama kaip kaltės prisipažinimas.

V. Molotovas birželio 15 dieną 12 valandą 30 minučių Maskvos laiku išsikvietė į Kremlį J. Urbšį bei L. Natkevičių ir pranešė jiems apie Raudonosios armijos įžengimo į Lietuvą tvarką:

1. Sovietų kariuomenė perėis valstybinę sieną birželio 15 dieną 15 valandą Eiškių–Druskininkų, Gudagojaus–Šalčininkėlių, Dūkšto–Pabradės ruožuose;

2. Perėjusios sieną sovietinės kariuomenės dalys įžengs į Vilnių, Kauną, Raseinius, Panevėžį, Šiauliaus;

3. Dėl kitų sovietinės kariuomenės dislokavimo Lietuvos vietų susitaręs gen. V. Pavlovass, gen. V. Vitkauskus. Tuo tikslu jie turi birželio 15 dieną 20 valandą susitikti Gudagojaus stotyje;

4. Nepageidaujamiaiems nesusipratimams ir konfliktams išvengti, Lietuvos valdžia tučtuojau įsako kariuomenei ir gyventojams nekludyti sovietinei kariuomenei žygiuoti Lietuvos teritorija. V. Molotovas taip pat pranešė, kad ypatinguoju SSRS vyriausybės įgaliotiniu Lietuvai paskirtas SSRS užsienio reikalų liudies komisarapavaduotojas V. Dekanozovas.

Šiandien prasideda okupacija

Prezidentas A. Smetona pasikvietė į prezidentūrą Taučininkų sajungos pirmininką D. Gasevičių ir informavo jį apie naktinį Vyriausybės posėdį. A. Smetona pareiškės: „Naujų dalinių įvedimu sovietai nori mus visiškai okupuoti... Tai reiškia, kad greta kariunes okupacijos prasideda ir politinė. Pasilikęs Lietuvos aš

būčiau priverstas padėti sovietams įforminti karię ir politinę Lietuvos okupaciją“. I prezidentūrą užėjusiam buvusiam vidaus reikalų ministriui K. Skučui Prezidentas patarė nieko nelaukiant bėgti su šeima iš Lietuvos, tačiau K. Skučas atsisakė.

13–14 valandą įvyko Ministerų tarybos posėdis, kuriamame norėta galutinai išsiaiškinti, ko iš tikrujų nori Sovietų sąjunga, tačiau buvo aišku, kad S. Raštikio kandidatūrą atmestus, optimizmo nebelieka, o vyriausybės sudarymas priklauso nuo Kaunian atskrenančio V. Dekanozovo. Prezidentas A. Smetona, uždarydamas posėdį, atsistojo ir didžiai sujaudintas prabilo:

„Ponai ministrai, jūsų dauguma, patikėjus taikingomis bolševikų intencijomis ir jų patikinimais, kad nesikiš į vidaus reikalus, nesikėsins į vidaus socialinę santvarką ir, karui pasibaigus, atitrauks savo ginkluotąsias pajėgas iš Lietuvos, priėmėte ultimatumą. Aš bolševikų patikinimais netikėjau ir dabar netikiu. Šiandien prasideda, o gal jau prasidėjo Lietuvos okupacija, ir Lietuvos žemė dreba nuo bolševikų tankų. Aš esu įsitikinęs, kad pasilikęs Lietuvos, ir laiminėjau atveju veikti negalėsiu. Dėl to nutariau pasišalinti į užsienį, kur tikiuosi galėsių būti naudingesnis savo kraštui. Vyriausybės pasišalinimo klausimą palieku spręsti jums patiemis. Aš akceptuosiu (pritarisu), ką nutarsite“.

Baigiantis posėdžiu, Prezidentas A. Smetona pasiraše aktą, kuriamė pranešama, kad jam sunegalavus, pagal Lietuvos Konstituciją (71 str.), prašoma A. Merkijį pavaduoti. Teisėgumo ministras A. Tamošaitis įsakė suimti buvusį vidaus reikalų ministrą K. Skučą ir Saugumo departamento direktorių A. Povilaitį, įtariamus nusikaltus sovietų įgulų kareivių atžvilgiu.

Paskelbtas Vyriausybės pranešimas apie SSRS ultimatumą ir Lietuvos Vyriausybės nutarimą priimti sovietų vyriausybės reikalavimus. Pranešimas baigiamas gyventojų raginimu „laikytis kuo ramiausiai, eiti savo kasdienines pareigas ir dirbti savo kasdieninius darbus. Šiuo metu svarbiausias dalykas yra išsaugoti krašto rimių, tvarką ir darbo drausmę“. Kariuomenės vadas gen. S. Pundzevičius paskelbė įsakymą, kad sovietinė kariuomenė Lietuvos būtų kuo draugiškiau sutinkama.

Šaulių sajungos vadas plk. P. Saladžius ir šios sajungos štabo viršininkas plk. P. Žukas įsakė šauliams draugiškai sustikti įžengiančią į Lietuvą Raudonąją armiją.

Prezidentūroje susirinkusiems Lietuvos Vyriausybės nariams buvo pranešta, kad iš Gaižiūnų poligono, kur buvo viena iš sovietų karinių bazii, į Kauną artėja rusų tankai.

Lietuvos Prezidentas 15 valandą atsiveikino su ministrais ir išvyko į pasienį. Su prezidentu išvyko sūnus Julius su žmona, žentas – husarų pulko vadas, dar neatsigavęs po operacijos, gen. štabo plk. A. Valušis su žmona ir du Prezidento adjutantai: gen. štabo plk. ltn. Žukaitis ir ltn. Mikalojūnas.

Pusvalandžiu praslinkus po prezidento A. Smetonos išvykimo, Kaune pasirodė pirmieji Raudonosios armijos tankai. Prasidėjo krašto okupacija. Lietuvą okupavo karo veiksmams pasiruošusios septynios šaulių divizijos, keturios tankų brigados, ypatingasis šaulių korpusas jau buvo dislokuotas pagal „savitarpio pagalbos“ sutartį. Lietuvą okupavo 150 tūkstančių Raudonosios armijos karių (Lietuvos kariuomenėje tuo metu buvo 31 tūkstantis karių).

Sovietų tankai pasiekė Kauną, užėmė tiltus, geležinkelio stotį, paštą–telegrafą ir kitus svarbesnius valstybinius pastatus. Virš Lietuvos teritorijos ir jos didesnių miestų pasirodė sovietų karinių lėktuvų eskadrilės, kurios nusileidinėjo Radviliškio, Šiaulių ir kituose Lietuvos aerodromuose. Paruošta dešimtys tūkstančių atsiaukimų, raginančių Lietuvos žmones „nekelti ginklo prieš savo brolius raudonarmiečius“.

Taip klastingai sovietiniai okupantai užgrobe Lietuvą ir nuleido joje „geležinę uždanagą“. Atskyrė šalį nuo Vakarų pasaulio bei kitų užsienio šalių. Sovietai pradėjo kurti Lietuvos savo planus, ideologiją, šalį perkonstruoti pagal sovietinius metodus. Prasidėjo totalinis Lietuvos mentaliteto naikinimas, ypač inteligentijos. Prasidėjo masiniai žmonių trėmimai. Laisvą Lietuvą praradome penkiadesimčiai metų.

Parengė Gintautas TAMULAITIS

2015 m. birželio 12 d.

Tremtinys

Nr. 22 (1140)

7

Skelbimai

Birželio 13 d. (šeštadienį) 12 val. Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse, prie tremtinių žeminukės – jurtos, įvyks tradicinis lapteviečių susitikimas.

Paminėsime 75-ąsias Lietuvos okupacijos ir 74-ąsias masinių trėmimų metines bei Gedulo ir Vilties dieną; atidengsime naują paminklą „Lietuvių kalbos pamoka“ (autorius tautodailininkas Rimantas Zinkevičius). Koncertuos Albertas Antanavičius.

Birželio 13 d. Pakruojo Kultūros centro mažojoje salėje (2 aukštus) LPKTS Pakruojo filialas malonai kviečia į Gedulo ir Vilties dienos minėjimą „Su nauja knyga“. **11–12 val.** šv. Mišios Pakruojo Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje. Po jų – gėlių padėjimas prie paminklo negrįžusiems tremtiniams bažnyčios šventoriuje. **12–13 val.** Juozapaičių giminės kapų lankymas senosiame Pakruojo kapinėse, po jo – arbatėlė Pakruojo kultūros centro šokių salėje. **13 val.** Edvardo Juozapaičio (1898–1990) knygos „Pakruojo kraštas ir jo žmonės XX a. pradžioje. Sibiro golgotos“ (knygos sudarytoja ir rengėja Zita Vėžienė) pristatymas Kultūros centro mažojoje salėje. Koncertuos Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos auklėtiniai.

Birželio 14 d. (sekmadienį) LPKTS Rokiškio filialas kviečia paminėti Gedulo ir Vilties dieną. **10 val.** šv. Mišios Rokiškio Šv. Mato bažnyčioje. **11 val.** gėlių padėjimas ir minėjimas Vytauto gatvės parke. **12 val.** festivalio „Padainuokim, broliai, sesės“ atidarymas L. Šepkos skulptūrų parke, prie tremtinių kryžiaus. **12.30 val.** festivalio koncertas Rokiškio kultūros centro didžiojoje salėje. Dalyvaus Svėdasų vokalinis ansamblis, Rokiškio buvusių tremtinių choras „Vėtrungė“.

Birželio 13 d. (šeštadienį) kviečiamė Irkutsko sr. Usolės r. Talyano gyv. buvusius tremtinius į susitikimą Kauno r. Ilgakiemio laisvalaikio salėje.

10 val. šv. Mišios Garliavos bažnyčioje už šviesaus atminimo kunigą Pranciškų Šliūpą, gyvus ir mirusius tremtinius. Pasiteirauti tel. (8 37) 440 435, 8 684 93 635 Danutės.

Birželio 14 d. (sekmadienį) LPKTS Biržų filialas malonai kviečia paminėti Gedulo ir Vilties dieną. **11 val.** šv. Mišios Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje. **12.30 val.** Gedulo ir Vilties dienos minėjimas Biržų pilies arsenalo salėje. **14 val.** šventinis koncertas buvusių tremtinių choro „Tremties aidai“ 25-mečio proga. Pasiteirauti tel. 8 614 27425 Danguolės.

Birželio 17 d. (trečiadienį) 15 val. Marijampolės Šv. Mykolo Arkangelo parapijos namuose įvyks LPKTS Marijampolės filialo ataskaitinis rinkiminis susirinkimas.

Kviečiamė dalyvauti.

Birželio 25 d. (ketvirtadienį) 15 val. Lietuvos švietimo istorijos muziejuje (Vytauto per. 52, Kaune) įvyks konferencija „Pedagogų paveldas – tautos savasties vertybė“. Pranešimus skaitys dr. Kazys Račkauskas, Almonė Miliauskienė, prof. Ona Voverienė, Irena Eigeliénė.

Koncertuos Kauno 1-os muzikos mokyklos auklėtiniai. Veiks paroda „Tautotyros savanorių knygos apie mokyklas ir mokytojus“.

Pasiteirauti tel. 8 699 95 904, (8 37) 206 210, el.p. renginiai@lsim.lt.

Kauno apskrities viešojoje bibliotekoje Meno leidinių skyriuje (Radastų g. 2, 4 aukštas) veikia architektų, dailininko, kultūros paveldo vertibių specialisto Jono Lukšės Žaliakalnio istorijos, meno kūrinių, vertingos architektūros, kultūros paveldo piešinių paroda.

Kviečiamė apsilankytį.

Prienų r. Balbieriškyje rastas Tremtinio pažymėjimas Nr. 016799, išduotas Jadvygai Kožukovai. Prašome kreiptis į Danutę Skaudickienę tel. 8 670 73 235.

Gedulo ir Vilties dienos renginiai

Birželio 14 d. (sekmadienį)

10.30 val. eisena nuo Klaipėdos PKTS buveinės (Liepu g. 3) įki „Tautos kančios“ memorialo (S. Daukanto g.). **10.50 val.** iškilmingas minėjimas prie memorialo, Lietuvos okupacijos ir sovietinio genocido aukų pagerbimas, gėlių padėjimas. **12 val.** šv. Mišios Kristaus Karaliaus bažnyčioje. Dalyvaus Klaipėdos politinių kalinų ir tremtinių choras „Atminties gaida“, Karinių jūrų pajėgų pučiamujų orkestras.

Birželio 14 d. (sekmadienį) 10 val.

šv. Mišios Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje. **11.30 val.** atminimo lentos atidengimas prie Rezistentijos ir tremties muziejaus. **12.30 val.** gėlių padėjimas Kauno geležinkelio stotyje. **14 val.** minėjimas Petrašiūnų kapinėse „Tautos kančios“ memoriale. Dalyvaus Kauno buvusių tremtinių choras „Ilgesys“, smuikininkė Lijana Žiedelytė, Kauno bendruomenės centro „Girsta“ nariai.

Birželio 14 d. (sekmadienį)

LPKTS Prienų filialo taryba kviečia buvusius tremtinius, politinius kalinus, Laisvės kovos dalyvius ir visus geros valios žmones, neabejingus Lietuvos istorijai, į renginį „Ilgesio pieva“. Ypač laukiame ištremtųjų iš Mauručių geležinkelio stoties.

9.30 val. šv. Mišios Prienų r. Veiverių Šv. Liudviko parapijos bažnyčioje; **11 val.** 74-ųjų trėmimo metinių paminėjimas prie Mauručių geležinkelio stoties.

Birželio 14 d. (sekmadienį)

11.30 val. Šiaulių „Aušros“ muziejaus paroda savivaldybės skverelyje. **12.30 val.** šv. Mišios Katedroje. **14 val.** iškilmingas Gedulo ir Vilties dienos minėjimas prie geležinkelio rampos. **16 val.** koncertas „Ašara Dievo aky“ Katedroje.

Birželio 20 d. (šeštadienį)

10 val. Alytaus A. Ramanausko–Vanago gimnazijoje jau 17 kartą įvyks šachmatų varžybos Vanagui atminti.

Kviečiamė dalyvauti LLKS, LPKTS narių su šeimomis. Registruokitės iki birželio 18 d. tel. 8 655 10 256.

ILSĖKITES RAMYBĖJE

Pranas Misevičius 1930–2015

Gimė Tauragės aps. Kaltinėnų valsč. Putviniskių k. ūkininkų šeimoje. Jo dėdės prof. Mečislovo Vitkaus namuose, Dirgėlų k., greta Prano téviškės, veikė LLA štabas. 1951 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Balachtinsko r. Į Lietuvą grįžo 1958 m., apsigyveno téviškėje. Dalyvavo LPKTS Šilalės filialo veikloje, rūpinosi Žemaičių apygarados partizanų štabo atminimo įamžinimu, pa-minklų pastatymu.

Palaidotas Šilalės r. Kaltinėnų parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamė dukteris, sūnus, jų vaikų šeimas, giminės, artimuosius ir draugus.

LPKTS Šilalės filialas

Albinas Girdžiauskas 1934–2015

Gimė Jurbarko r., Viešvilėje. 1948 m. buvo ištremtas į Irkutsko sr. 1959 m. grįžo iš tremties, bet Lietuvoje gyventi nebuvo leista, apsigyveno Kaliningrado sr. Tarėnuose. 1960 m. vedė Genovaitę Giraite, užaugino tris sūnus. 1991 m. grįžo į Lietuvą, Jurbarką.

Nuoširdžiai užjauciamė žmoną, sūnus, giminės bei artimuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Steponas Adomavičius 1931–2015

Gimė Mažeikių aps. Tirkilių valsč. 1948 m. su šeima ištremtas į Irkutsko sr. 1958 m. grįžo į Lietuvą, sukūrė šeimą, užaugino dukterį ir sūnų. Buvo aktyvus LPKTS Kauno filialo narys.

Palaidotas Kauno r. Neveronių kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamė artimuosius ir giminės.

LPKTS Kauno filialas

Joana Gervienė 1930–2015

Gimė Kelmės r. 1952 m. su šeima ištremta į Molotovo sr. Permę. 1956 m. grįžo į Lietuvą, sukūrė šeimą, užaugino tris vaikus. Aktyviai dalyvavo LPKTS Kauno filialo veikloje.

Palaidota Neveronių kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamė vyra Kostą, sūnų, dukteris ir jų šeimas.

LPKTS Kauno filialas

Antanas Algirdas Rutkauskas 1936–2015

Gimė Alytaus r. Butrimonyse. 1945 m. devynių asmenų šeima ištremta į Permę sr. Kudymkaro r. Izajaus gyv. 1956 m. grįžo į Lietuvą. Vedė, užaugino dvi dukteris. Dirbo vairuotoju.

Nuoširdžiai užjauciamė žmoną, vaikus ir vakičius, brolius ir seserį su šeimomis.

LPKTB Kauno skyrius

Petras Būdvytis 1935–2015

Gimė Šilutės r. Labatmedžio k. 10 vaikų augunusioje šeimoje. Petras baigė Gargždų gimnaziją. Dirbo mokytoju Sedos r. Vižančiuose. Trejus metus tarnavo sovietinėje armijoje. Brolis Tadas žuvo partizanaudamas. Petras buvo įtrauktas į 1948 m. tremiamųjų sąrašus. Slapstėsi. Vėliau dirbo Saugų vidurinėje mokykloje matematikos mokytoju. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę aktyviai išitraukė į Saugų bendruomenės, LPKTS veiklą. Buvo valdybos nariu, Saugų skyriaus pirminkinuk. Paminklo Sauguose, skirto Sibiro tremtiniams, ir paminklo Jurkaičių kaime (Švėkšnos sen.) – partizanams, žuvusiems už Lietuvos laisvę, pastatymo vienas iš iniciatorių. Aktyviai dalyvavo Saugų vyru anamblio veikloje.

Palaidotas Šilutės r. Mantvydų kapinėse.

Nuoširdžiai užjauciamė artimuosius.

LPKTS Šilutės filialas

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

**Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė,
Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas**

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

**Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas**

**2 spaudos lankai
Tiražas 2270 egz.**

**Kaina
0,58 euro (2 litai)**

**Projektą „Lietuvos Laisvės kovų,
tremties ir tautos netekcių
atspindžiai“ remia**

**S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R È M I M O
F O N D A S**

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com, tremtinys@zebra.lt

Redakcija pasiliauka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Gerumo ženklas

(atkelta iš 5 psl.)

Jam įteikėme Lietuvos krikščionių demokratų partijos Kauno skyriaus Padėkos raštą, drauge pasimeldėme. Paskui kardinolas paprašė prie jo lovos budinčios seselės, kad ji užmautų ant jo piršto kardinolišką žiedą. Su išsekusia nuo ligos ranka, tačiau tardamas aškius žodžius jis mus palaimino. Tai buvo graudus, bet nepaprastai dvasingas atsisveikinimo palaiminimas.

Gegužės 28 dieną suėjo 15 metų, kai Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius ilsisi Viešpaties ramybėje. Gerosios Šviesos ir susikaupimo tylos apgaubta jo amžinojo poilsio vieta Kauno arkikatedros bazilikos Švč. Sakramento koplyčioje, kurioje jis taip pat aukodavo šv. Mišių auką. Čia tarasi į mus prabyla gyvoji kardinolo dvasia, vėl raginanti pakilti iš kasdienybės dulkių, stiprinti savo Tikėjimą, Meilę ir Viliją, tautinių šaknų gyvybingumą, istorinę atmintį.

Kardinolo Vincento Sladkevičiaus kilnaus gyvenimo žingsnius, jo brandaus tikėjimo dvasią juntame apsilankę Kauno arkivyskupijos muziejaus

įrengtame memorialiniame bute. Muziejaus vedėja Irena Petraitienė, artimai bendravusi su Eminencija, rūpestingai saugo V. Sladkevičiaus atminimą. Apie kardinolą, jo gyventą laiką, šviesią didžiadavaisišką asmenybę ji yra parengusi dvi knygas: vieną 2000, kitą 2003 metais. Nesenai pasirodė ir laikraščio „Voruta“ redaktoriaus Juozo Vercinkevičiaus sudaryta gausiai iliustruota knyga „Kardinolas Vincentas Sladkevičius“.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Gegužės 27 dieną Kauno arkivyskupijos muziejuje įvyko kardinalo Vincento Sladkevičiaus minėjimas, buvo rodoma 1999 metais D. Kuitraitės parengta televizijos laida, girdėjome gyvą kardinolo žodį. Minėjimą užbaigė šv. Mišiomis, kurias aukojo arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius.

Priešais mane ant stalio guli minėto muziejaus vedėjos Irenos Petraitienės parengta knyga „Padaryk mane gerumo ženklu“. Iš knygos viršelio savo geromis akimis žvelgia popiežiaus Jono Pauliaus II 1988 metų liepos 28 dieną inauguruotas Šventosios Romos bažnyčios kardinolas Vincentas Sladkevičius. Daug kartų matytas tas jo gyvybinės, žmones patraukiantis žvilgsnis. Daug kartų matyta ir ta graži gerumu dvelkianti šypena, primenantį palaimintojo Jurgio Matulaičio teiginį – gerumu nugalėk blogi... Lietuvos kardinolas Vincentas Sladkevičius buvo to gerumo ženklas.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Buvusių tremtinių ir politinių kalinių chorų vadovų ir choristų dėmesiui!

Rugpjūčio 1 dieną, šeštadienį, Raseinių rajone, Ariogaloje, įvyks jubiliejinis 25-asis Lietuvos buvusių tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydis „Su Lietuva širdy“. Kaip ir kasmet, svarbus šventės akcentas bus jungtinio buvusių tremtinių ir politinių kalinių choro koncertas ir dalyvavimas šv. Mišiose.

Šv. Mišiose giedosime:

1. „Parveski, Viešpatie“ (m. J. Strolios, ž. Jurkaus, solistas Liudas Mikalauskas),
2. „Viešpatie, pasigailėk“ (grigališkas-antifoninis),
3. „Prieš Tavo altorių“ (solistas su choro pritarimu),

4. „Šventas“ (F. Šuberto),
5. „Dievo avinėlis“ (kanonas),
6. „Palaimink Lietuvą nuo kryžiaus“ (m. A. Jasulionio),
7. „Ave Marija“ (m. ir ž. A. Paulavičiaus),
8. „Marija, Marija“ (m. Č. Sasnausko).

Patisklintas Jungtinio choro repertuaras:

1. „Leiskit į Tėvynę“ (m. L. Abariaus, ž. J. Šnapščio-Margalio),
2. „Už Raseinių, ant Dubysos“ (m. J. Naujalio, ž. Maironio),
3. „Kritusiems Lietuvos partizanams“ (m. ir ž. A. Pa-

- ulavičiaus),
 4. „Dievo dovana“ (m. ir ž. A. Paulavičiaus; su solistu),
 5. „Gimtinė“ (m. J. Pavilionio, ž. A. Dabulskio),
 6. „Oi neverk, motuše“ (ž. Maironio, su solistu),
 7. „I gimtinę grįžtam mes“ (m. A. Paulavičiaus, ž. B. Brazdžionio),
 8. „Išeivio sapnas“ (ž. ir m. V. Siminkevičiaus),
 9. „Kur giria žaliuoja“ (m. J. Gudavičiaus, ž. K. Sakauskė-Vanagėlio),
 10. „Lietuva brangi“ (m. J. Naujalio, ž. Maironio),
- Dėl repertuaro kreipkitės elektroniniu paštu siksniusenator@gmail.com.

Skelbimai

Birželio 20 d. (šeštadienį)
11 val. Rumšiškių kultūros centre įvyks Lietuvos politinių kalinių bendrijos „Kolyma“ 27-asis suvažiavimas ir visuotinis narių susirinkimas.

Bus aukojamos šv. Mišios, pateikta metinė valdybos ataskaita, vyks rezoliucijų svarstymas, veiklos gairių aptari-

mas, bendra dalyvių popietė. Dalyvių priėmimas ir registracija nuo 10 val.

Kviečiame dalyvauti visus Rusijos „Dalstoj“ sistemos lajeriuose (Kolymoje, Čiukčijoje ir Jakutijoje) bei tremtyje buvusius žmones, jų šeimos narius, artimuosius, draugus. Iš Kauno į suvažiavimą

bus galima nemokamai nuvažiuoti užsakytu autobusu, kuris išvyks 10 val. iš prekybos centro „Savas“ (Savanorių per. 346) stovėjimo aikštėlės. Papildoma informacija tel. (8 37) 316 347 (Algirdas) ir 8 676 62 983 (Tadas) bei interneto svetainėje www.kolyma.lt.

minėti Birželio 14-ąją – Gedulo ir Vilties dieną. Šiemet siūlome organizuoti paminėjimus pavadinimu „Ilgesiopieva“. Vilniuje oficialus renginys

Aukų gatvėje įvyks **birželio 15 dieną (pirmadienį)**. Pasiteirauti el. paštu: i.vilkienė@lrv.lt, komisija@lrv.lt arba telefonu: 8 706 63 818.

Paminklinis atminimo ženklas partizanams Varčios miške

Gegužės 31 dieną Alovės (Alytaus r.) Švč. Trejybės bažnyčioje šv. Mišias už 1949 metų lapkričio 26 dieną Varčios miške žuvusius partizanus aukoją Alovės ir Ryliškių parapijos klebonas kun. Stanislovas Stankevičius ir Alytaus iugalos kapelionas mjr. Saulius Kasmauskas.

Gegužinių pamaldų metu buvo meldžiamasi už brolius lietuvius, žuvusius Laisvės kovose. Per pamokslą kunigas kalbėjo, kad partizanai tarnavo ir aukojosi už Tėvynę, žmonių atmintyje liko kaip didyriai.

Po šv. Mišių, sugiedojus valstybės himnų, vykome į Varčios miško 707 kvartalą, 16 sklypą, kur buvo šventinamas paminklinis atminimo ženklas.

Paminklinis atminimo ženklas pastatytas prie buvusio Kregždės būrio bunkerio vienos, šalia 1992 metais šioje vietoje žuvusiams partizanams pastatyto kryžiaus. Uždegtos atminimo žvakutės, tylos minute pagerbtas žuvusiu partizanu atminimas. Paminklinį atminimo ženklą pašventino kapelionas mjr. Saulius Kasmauskas.

Šio renginio organizatorius Vytautas Mačionis apžvelgė partizaninio karo Dzūkijoje, kurio pradžia siekia 1940 metus, kai buvo įkurta pogrindinė antisovietinė „Geležinio Vilko“ organizacija, eigą „Geležinio Vilko“ grupei (tėvūnijai) vadovavo vienas ižymiausių partizanų vadų Vaclovas Voveris-Žaibas. Ne visi partizanai žuvo atvirose kautynėse. Dauguma, išdavus jų slaptavietes, gyvybės neteko bunkeriuose. Vytautas Mačionis pasakojo:

„Atminimo ženklai partizanų žūties vietose yra skirti ateities kartoms – gal sustos, paskaitys, pagerbs, sužinos apie tai, kaip buvo kovota už Laisvę. Kregždės bunkerio vietą aptiko Švobiškių kaimo gyventojas Pankevičius ir pranešė į MGB Alytaus skyrių. Jis buvo ant medžių pažymėję ženklus iki bunkerio. Emgebiestai, eidami pažymėtu keliu-

ku, bunkerio nerado, todėl grįžo pas Pankevičių. Tada jis pats nuvedė ir parodė bunkerio vietą. Tikriausiai partizanai buvo užklupti netikėtai, nes aštuoni žuvo, o Alfonsas Diksa-Inžinierius buvo sunkiai sužeistas, vėliau teistas ir daug metų kalėjo. Kai partizanus suguldė atpažinimui, sovietų kareiviai stebėjosi: „Kakaja krasiva banditka“. Žuvusios nuvežus į Alytų ir paklausus, kur juos dėti, baudėjų dalinio štabo viršininkas pasakė: „Skarmi! Sabakam“ (sušerti šunims, – rus.). Žuvusių partizanų kūnai buvo sušerti prie Alytaus Kaniūkų tilto apsaugos laikomiems emgebių sunims. Šnipą Pankevičių partizanų teismo nuosprendis pasiekė po mėnesio. Kregždės ir jo žmonos Gražinos sūnų Petrą užaugino kiti žmonės. Kol kas nežinoma, kodėl šiame bunkerijoje buvo apsistoję net penki vadai: galbūt vyko į pasitarimą ir čia buvo laikinai iškūrė, o gal grįžo iš tokio pasitarimo.“

1949 metų lapkričio 26 dieną Alytaus apskrityje, Alovės valsčiuje, Varčios miške, netoli Bogušiškių kaimo gyventojo Aleksandro Lisausko, gimusio 1903 metais, sodybos, MGB Alytaus apskritys skyriaus operatyvinė karinė grupė vykdė karinę cekistinę operaciją. Jos metu buvo aptiktas bunkeris. Per kautynes žuvo aštuoni Kazimieraičio rinktinės Geležinio Vilko tėvūnijos partizanai: Juozas Baranauskas-Šamas (skyriaus vadas), Bronė Dikaitė-Gražina, Julius Karpis-Vieversys (Dainavos apygardos štabo viršininko pavaduotojas ir apygardos žvalgybos skyriaus viršininkas), Viktoras Kavaliauskas-Klajūnas, Bronius Kukauskas-Kalvaitis (rinktinės štabo viršininkas), Bernardas Navickas-Girinis (rinktinės vadas), Petras Savickas-Kregždė (tėvūnijos vado vadas), Antanas Stankevičius-Vakaras.

Gintaras LUČINSKAS

Gretos Kučinskaitės nuotrauka